

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ЯРЕМІНА Марія, здобувач вищої освіти
факультет економічний
Запорізький національний університет

***Анотація :** У статті досліджуються джерела фінансування бюджету України в умовах військового конфлікту. Під час війни бюджет країни стикається з серйозними викликами, пов'язаними з потребою збільшення видатків на оборону, соціальний захист населення та відновлення інфраструктури. Основними джерелами фінансування є внутрішні ресурси, а також зовнішні запозичення від міжнародних фінансових установ, зокрема МВФ, Світового банку та Європейського Союзу. Незалежно від того, вагому роль відіграє фінансова допомога з боку партнерів та гуманітарна допомога від міжнародної спільноти. В умовах війни Україна стикається з викликом забезпечення збалансованого бюджету, залучення довгострокових інвестицій та підтримки макроекономічної стабільності.*

***Ключові слова :** фінансування бюджету, війна, зовнішні запозичення, міжнародна допомога, МВФ, Світовий банк.*

З початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 року Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами в економічній сфері. Масштабні руйнування інфраструктури, зниження економічної активності та значні витрати на оборону створили величезний тиск на державний бюджет. Забезпечення стабільності бюджетної системи стало ключовим завданням для уряду, адже фінансування соціальних програм, зарплат військових, пенсій та відновлення зруйнованої інфраструктури є критично важливим для підтримання функціонування держави.

У цих умовах виникла необхідність диверсифікації джерел фінансування, яка включає як внутрішні ресурси, такі як податки та військові облігації, так і зовнішню підтримку від міжнародних партнерів. Кредити та гранти від МВФ, ЄС, США та інших країн стали суттєвим підкріпленням для української економіки, яка переживає одну з найважчих криз у своїй новітній історії. Важливим також залишається питання залучення ресурсів через емісію та підтримку національного бізнесу.

Таким чином, вивчення джерел фінансування державного бюджету під час війни є ключовим для розуміння стратегії економічного виживання та розвитку України в умовах триваючого військового конфлікту.

У контексті війни, міжнародна фінансова допомога стала одним із основних джерел фінансування українського бюджету. Крім податків та зборів, значну роль відіграють кредити та гранти від міжнародних фінансових інститутів, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк. У 2023 році обсяги міжнародної допомоги значно зросли, що стало можливим завдяки підтримці союзників України, зокрема країн Європейського Союзу та США.

Обсяг фінансування загального фонду державного бюджету України в 2024 році, забезпеченого за рахунок розміщення військових облігацій, отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій, а також двосторонніх кредитів та грантів, сягнув 33 млрд доларів (станом на 4 вересня) [1].

Джерела фінансування загального фонду державного бюджету у 2024

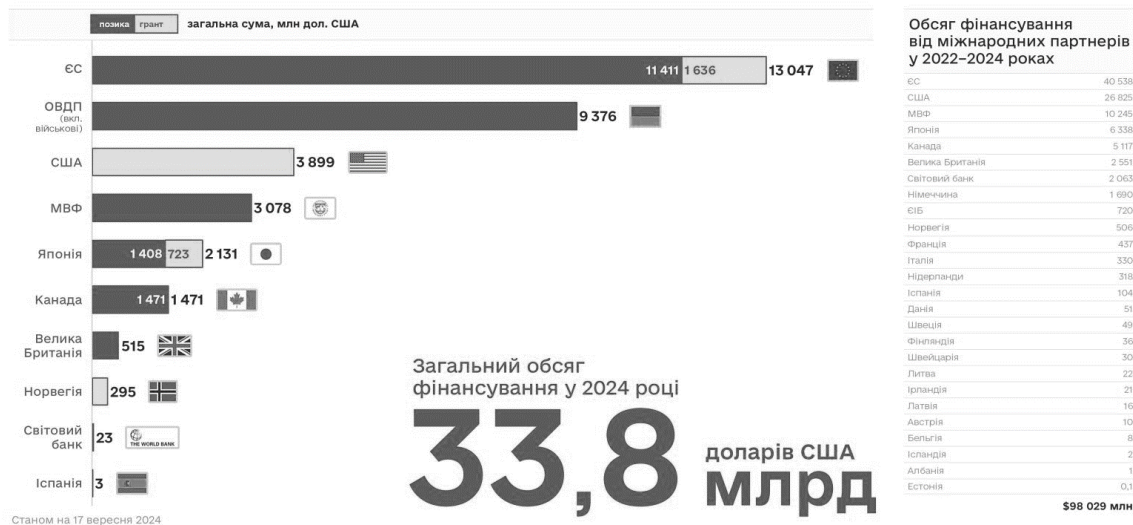

Рисунок 1 – Джерела фінансування загального фонду державного бюджету у 2024 році

Джерело: побудовано автором з використанням інформації [2]

Країни, такі як США, Канада, Велика Британія та Польща, активно підтримують Україну фінансово. США стали найбільшим донором, надаючи понад 20 мільярдів доларів у вигляді військової допомоги та економічних

кредитів. Аналіз цього фінансування показує, що в умовах нестабільності зовнішня підтримка є критично важливою для фінансування бюджету.

Внутрішній ринок облігацій відіграє ключову роль у фінансуванні дефіциту бюджету. Військові облігації (ОВДП) є особливо важливими, оскільки дозволяють залучити кошти від українського бізнесу та громадян на підтримку оборонних витрат. Станом на 2024 рік військові ОВДП забезпечують значну частину державних запозичень, а попит на них залишається високим. Інвестиції в ці облігації дозволяють населенню підтримувати державу, отримуючи певний прибуток. Обсяг залучених через продаж ОВДП коштів склав \$1,95 млрд [3].

Національний банк України також відіграє важливу роль у покритті дефіциту бюджету через емісію грошей і купівлю облігацій внутрішньої державної позики. Це тимчасовий захід, спрямований на забезпечення ліквідності бюджету. Водночас він збільшує інфляційний тиск на економіку, що створює додаткові ризики.

Через залучення зовнішніх ресурсів та монетизацію дефіциту бюджету призводять до зростання державного боргу, який досягнув критичного рівня. Станом на 2023 рік борг України перевищує 80% від ВВП, що є серйозним викликом для економічної стабільності. Це вимагає від уряду ефективного управління борговими зобов'язаннями та їх структуризації.

Також до ризиків можна віднести залежність від міжнародних донорів і партнерів може призводити до нестабільності зовнішньої допомоги. Зміни у зовнішній політиці країн-партнерів можуть мати суттєвий вплив на обсяги фінансової підтримки. Наприклад, зміни в американській політиці можуть призвести до скорочення військової допомоги, що створює ризики для безпеки України.

Проте Уряд України має намір реформувати податкову систему, що передбачає підвищення акцизів та збільшення податкового навантаження на певні категорії товарів, такі як паливо, алкоголь і тютюн. Ці заходи покликані збільшити бюджетні надходження та забезпечити фінансову стабільність в умовах військових дій. Заплановані зміни зафіксовано в Національній стратегії

доходів до 2030 року, яка була затверджена Кабінетом Міністрів 27 грудня 2023 року.

Україні необхідно зберігати фінансову стійкість і диверсифікувати джерела фінансування. Пропонується посилення міжнародних партнерств, а також впровадження інноваційних фінансових інструментів, таких як соціальні облигації та інші механізми, що можуть залучити інвестиції для підтримки відновлення економіки після війни. Цей стратегічний підхід передбачає, що країна має бути готовою до різних сценаріїв розвитку подій, зокрема до можливих нових викликів.

Джерела фінансування бюджету України під час війни формуються в умовах викликів, пов'язаних із зовнішньою агресією та внутрішніми економічними труднощами. Поєднання міжнародної допомоги, випуску державних облигацій та диверсифікації фінансових джерел є критично важливими для забезпечення фінансування життєво важливих секторів та підтримки економічної стабільності в країні. Надалі Україні слід зосередитися на розвитку інноваційних фінансових рішень та зміцненні міжнародних зв'язків для забезпечення стійкого фінансування в умовах постійної невизначеності.

Література:

1. Міністерство фінансів України
URL : https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
2. Міністерство фінансів України. «Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни».
URL : https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435#:~:text
3. Мінфін України. «З початку 2024 року головним джерелом фінансування бюджету стали запозичення».
URL : <https://minfin.com.ua/ua/2024/03/04/122621987/#:~:text>

*Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування
та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*